

Java – Bali – Lombok (7 oktober 2015 – 28 oktober 2015)

JAVA

Woensdag 7 oktober: Amsterdam – Jakarta.

Naar Indonesië ga je niet voor een weekendje. Het duurt meer dan een etmaal om er te geraken. Van huisdeur tot hotel zijn we toch maar eventjes 26 uur in de weer geweest.

Donderdag 8 oktober: Jakarta - Yogyakarta.

Het begint al te schemeren wanneer we arriveren in het luxueuze hotel Eclipse in Yogyakarta. Eindelijk bevinden we ons weer in het mysterieuze en exotische Verre Oosten. We zijn op Java, onderdeel van de Soenda-eilanden en een van de dichtstbevolkte gebieden op aarde. Er wonen 140 miljoen inwoners op een eiland amper 4 keer zo groot als België. En dat merk je. Duizenden brommertjes krioelen door elkaar, sommige zijn beladen met 4 passagiers, de ouders en twee kinderen. Verkopers slenteren voorbij met hun gevulde karretjes, ijshandelaars sleuren met een loodzware brok op hun kar en slaan er stukken ijs af voor hun klanten. Haast elke man heeft een sigaret tussen de lippen bengelen. Hier wordt enorm veel gerookt, het is zelfs toegestaan in de plaatselijke eethuisjes. We halen geld uit een ATM-machine en zijn onmiddellijk miljonair. Doch, een paar miljoentjes zijn ook weer vlug uitgegeven als je betaalt in Indonesische Rupiah.

We zitten gezellig met zijn allen aan tafel en maken kennis met de mensen die de volgende 3 weken deel gaan uitmaken van een veelbelovend avontuur. Het is een groep van 21: de Nederlanders zijn met 13, de Belgen met 8. Allereerst is er onze dynamische reisbegeleidster Karine. Er is de gezellige familie van 6, moeder Corrie en vader Raymond en hun mooie dochters Maaïke en Eline met vrienden Mathijs en Sander. Er zijn de uiterst charmante zusjes Judith en Esther. Margriet en Wim zijn met Carla en Rob de sympathieke koppels die de Nederlandse ploeg voltallig maken. Bij de Belgen hebben we de vrolijke Maria met haar echtgenoot Walter, Annemie en haar sportieve Norbert, mijn goede vrienden en deelgenoten aan vele reizen Debbie en Patrick, mijn dierbare echtgenote Ingrid en ikzelf. We hebben een eerste kennismaking met elkaar tijdens een heerlijk buffet met de lekkerste nasi goreng, mie goreng, saté, sambal en nog zo veel meer. Wat me opvalt is dat al de getrouwde koppels, en dat zijn er 7, trots mogen zijn op een huwelijk dat al minstens 30 jaar standhoudt! Een uitzondering in een tijd waarin huwelijken sneller ontbonden dan gesloten worden.

We hebben het goed tijdens die eerste kennismaking. Het eten is dan ook zo lekker in dit deel van de wereld. Voor een paar euro's heb je een heerlijke soto ayam, een maaltijdsoep met kip en rijst. Maar voor het nationale bier betaal je wel al gauw meer dan drie euro. Je hebt dan wel een stevige fles Bintang van 660cc.

Vrijdag 9 oktober: Yogyakarta.

Yogyakarta, Yogya voor de kenners, is een koninklijke stad met een uitzonderlijk rijke geschiedenis. Een geschiedenis waarin Nederland gedurende lange tijd het bewind voerde. In het Indonesisch of Bahasa horen of lezen we woorden als 'kantor pos' voor postkantoor of 'handuk' voor handdoek. 'Taksi', 'apotek', 'notaris' en 'gratis' spreken voor zichzelf.

Het verkeer is erg druk en men rijdt links. Duizenden brommers wriemelen door elkaar met veel getoeter. Dat getoeter heeft niets van agressie in zich, het is eerder een waarschuwing. De brommertjes kruipen overal tussen en schieten links en rechts voor je weg zonder dat dit tot ruzie leidt. Zoals in vele armere landen staan er secondentellers aan de verkeerslichten. Ze tellen de tijd af die je nog voor het rood moet staan wachten. De beste manier om te vermijden dat men massaal door het rood begint te rijden.

Indonesië is het land met de grootste moslimpopulatie ter wereld. Er zijn zeer veel moskeeën en vijf keer per dag horen we de zang van de minaretten die oproepen tot gebed, maar af en toe zie je ook wel een christelijke kerk. In onze hotelkamer is er een pijl op het plafond die naar Mekka wijst. Zo weet de devote moslim in welke richting hij moet knielen als hij gaat bidden. In dit deel van de wereld is dat, in tegenstelling tot bij ons, uiteraard naar het westen.

De Kraton is het paleis waar de huidige sultan woont. We laten ons ernaartoe rijden in een becak, de Indonesische versie van de riksja, een veelkleurige fietstaxi waarvan sommige een kleine hulpmotor hebben. Een hartveroverend en snoezig, bejaard mannetje met een glazen oog zal onze gids zijn in dit rijkelijk versierd paradijs met zijn tempelzalen, vergulde plafonds, gebeeldhouwde draken en een antieke straatlantaarn met de beeltenis van Koningin Juliana. Het mannetje groeide op tijdens de periode dat Nederland hier de dienst uitmaakte. Hij spreekt dan ook goed onze taal en is uitzonderlijk grappig. We passeren een tempeltje met vooraan een gipsen beeld van een wachter in traditionele Javaanse klederdracht en daarachter 2 personen met precies hetzelfde uniform. Het mannetje vind ik heel grappig wanneer hij opmerkt: “de voorgrond is van gips, de achtergrond is van vlees”. Een belangrijk gezelschap van gepensioneerd staatsambtenaren brengt hier zijn dagen door, naast elkaar zittend op een rij.

Een vroegere sultan liet een koninklijk zwembad en luxueus ontspanningsverblijf voor zijn harem bouwen. Het Waterkasteel was ooit onderdeel van een groot complex van paleizen en baden. In het midden van de baden staat de toren van waarop de sultan toezicht hield op het gebeuren. Nu is het gerestaureerd en staat het open voor publiek.

De becak brengt ons naar een zilveratelier waar zilversmeden ijverig werken aan uiterst fijne kunstwerkjes. In een batikfabriek leren we dat de stof met was wordt behandeld. Op de behandelde plekken heeft het verven geen effect, op het plekje ernaast wel. Door keer op keer andere patronen met was te bewerken bekomt men uiteindelijk een mooi gekleurde sarong of wandkleed. Maar vooral het bezoek aan een oude, ondergrondse moskee met een centrale openluchttrap, die wel ontworpen lijkt door de bekende Nederlandse graficus M.C. Escher, zal me bijblijven.

Patrick kan het niet laten. Hij zet zijn becakrijder vooraan in de zetel en begint zelf te trappen. De Javanen in de straat kunnen hun ogen niet geloven en lachen en zwaaien naar ons. We eindigen onze trip met een bezoek aan de uitgebreide vogelmarkt. Duizenden vogels, hagedissen en gekko's in veel te kleine kooien, kuikentjes die geleverd zijn in de meest walgelijke, felle kleuren. Hier is werk aan de winkel voor dierenrechtenorganisaties ten velde.

De stad Yogyakarta is zich aan het opmaken voor het jaarlijkse carnaval. Over 9 dagen viert men de verjaardag van haar stichting in 1756. Ons hotel is dan ook versierd met de lampionnetjes die je overal ziet bengelen in de wind. Het is er overigens zalig afkoelen in het zwembad na deze hete dag.

En het is gezellig samenzitten aan het avondmaal in de plaatselijk Via Via, een van de beroemde Belgische reiscafés met een tiental eethuizen verspreid over de hele wereld.

Zaterdag 10 oktober: Yogyakarta.

Om 4.00u in de morgen worden we gewekt door het klaaglijke gezang van de plaatselijke moskee. Jetlag en minaretten, een dodelijke combinatie.

Nochtans is het hier niet al islam wat de klok slaat (of wat de minaret zingt). Boeddhisme en hindoeïsme zijn de oude godsdiensten van dit eiland. De Borobudur, het meest indrukwekkende boeddhistische bouwwerk op aarde is een van de redenen waarom ik naar hier ben gekomen. Een platte piramide, aan de basis 123 meter op 123 meter, gebouwd in de 9e eeuw dus zomaar eventjes meer dan duizend jaar oud. Negen verdiepingen, de onderste zes zijn vierkant, de bovenste drie zijn rond. Op de bovenste etages bevindt zich een opeenstapeling van 72 kleine stoepa's, die gebouwd zijn rondom één grote centrale stoepa.

Bij de ingang van de Borobudur krijgt elke bezoeker koffie of thee en een plaatselijke schone bindt iedereen een sarong aan, een geweven doek die rond je middel wordt vastgeknoopt en tot je knieën reikt. Daarna gaat ze uitgebreid haar lange wilde haren borstelen. Het mag een islamland zijn, de hoofddoek is duidelijk geen verplichting!

Op het pad naar het complex bevindt zich een reusachtige ficus van wel 30 meter hoog met een massa afhangende luchtwortels. Deze kolos moet honderden jaren oud zijn. Ik vrees dat het magere scharminkel dat ik thuis heb en dat ook ficus heet nog een tijdje te gaan heeft voor hij kan concurreren met deze gigant. We naderen de Borobudur en zijn geïmponeerd door zijn geweldige schoonheid. De beklimming ervan symboliseert de weg van de Boeddhist door het leven en de kosmos. Als je elke verdieping doorloopt en vervolgens naar een hoger niveau gaat bereik je uiteindelijk de top, het Nirwana. De stoepa's zijn hol en bevatten een boeddhabeeld maar je armen door de gaten steken om het beeld aan te raken, ook al zou dat dan geluk brengen, is ten strengste verboden. Overal lopen veiligheidsagenten die dat goed in de gaten houden. Door de steile helling van de trappen en de uitzonderlijke hoogte van de treden ga je voorovergebogen, deemoedig de Boeddha verheerlijkend in je klim. De prachtige reliëfs en stenen beelden maken deze klauterpartij ruim de moeite waard. Het weidse uitzicht vanaf het hoogste plateau is overweldigend: tussen de stoepa's door kijk je uit over een fabelachtig landschap met bergen in de verte.

Maar dan is er slecht nieuws: Carla en Rob moeten noodgedwongen de groep verlaten om privéredenen.

Op een steenworp afstand van de Borobudur ligt het typisch dorp Candirejo. Met traditionele paardenkarren rijden we langs zandwegen, plantages en rijstvelden naar dit dorp met zijn vriendelijke mensen. Tijdens de lunch speelt een gamelanorkest zijn min of meer "gammele muziek". We krijgen de gelegenheid om zelf deze primitieve xylofoon onder de knie te krijgen. Iedereen die wil mag musiceren. In een kroepoekbedrijfje maakt men een krokante lekkernij van de cassave- of maniokwortel. Men vermaalt de wortel tot tapioca en die wordt gestoomd. Er worden chips van gedraaid en die worden in de zon gelegd waar ze drogen tot de bekende, tussen de tanden krakende lekkernij. Heel anders dan de garnalenkroepoek die we kennen van "bij de Chinees". We doen nog

een mooie wandeling in de omgeving, zien een plantage van chilipepers en weer wat verderop liggen tabaksbladeren te drogen in de zon.

Zondag 11 oktober: Yogyakarta - Tawangmangu.

Java mag trots zijn op zijn Borobudur. Maar verderop naar het oosten ligt nog zo'n parel die niet moet onderdoen. Het grootste hindoeïstische heiligdom van Indonesië is de Candi Prambanan (candi betekent tempel). De indrukwekkende torens, meer dan duizend jaar oud, hebben de vorm van maïskolven en rijzen ten hemel in al hun pracht. Ze zijn overdadig versierd met prachtige reliëfs die het eeuwenoude Ramayan-epos uitbeelden. Dit verhaal, over prins Rama en zijn vrouw Sita, is een belangrijke hoeksteen van het hindoeïsme.

Bij de ingang krijgen we weer koffie en een sarong rond het middel. De plaatselijke gids spreekt een woordje Nederlands, heeft lang haar en noemt zichzelf een moderne moslim die af en toe zijn biertje drinkt. De drie grootste torens liggen op één lijn en zijn gewijd aan de hoofdgoden. De middelste en hoogste toren is 47 meter hoog en is de tempel van Shiva, de god van de vernietiging maar ook van de vruchtbaarheid. Getuige hiervan zijn belangrijkste symbool, de lingam, een steen in de vorm van een fallus. Links en rechts bevinden zich de torens van Brahma (de schepper van het universum) en Vishnu (de zonnegod). Rondom deze drie kolossen zien we overal torens in dezelfde vorm, ze worden kleiner naarmate ze verder verwijderd zijn van de drie grootste. Maar allen zijn ze versierd met subliem beeldhouwwerk. Maar er is nog veel meer in dit uitgestrekte archeologisch park. De Sewu tempel is een boedhistisch complex van 240 gebouwtjes rondom een heiligdom van 30 meter hoog. Het is allemaal zo overweldigend mooi. De Borobodur mag dan wel het bekendste bouwwerk van Java zijn, ik vind de Prambanan het mooiste.

De bus vervolgt zijn tocht naar het oosten van Java. De ellenlange wegen zijn volgebouwd met min of meer schamele woningen. In het achterland zijn er bossen en velden maar de wegen zijn verzadigd met huisjes en hutjes. Het is alsof Java streeft naar het wereldrecord lintbebouwing. Sommige woningen zijn best sjiek, met terras en geglazuurde tegels aan de gevel. Andere zijn sjofel, van hout met aangestampte aarde als vloer. Maar allen hebben ze een schotelantenne. Net zoals alle mensen, arm of rijk, de hele dag aan hun mobiele telefoon lopen te frutselen. De meesten hebben zelfs een hypermoderne smartphone. Overal ligt zwerfvuil en bij de bruggen over de zo goed als uitgedroogde riviertjes liggen de petflessen, blikjes en plastic zakken dikwijls tot een meter hoog. Wat me ook erg opvalt is de overal aanwezige graffiti, zelfs hier, op het platteland, zie je de snel aangebrachte tags op deuren, muren en rolluiken.

Omdat de vulkaan die we oprijden te steil is voor een grote bus stappen we over in twee kleinere busjes. Het zicht op de bergen is adembenemend. De erotische tempel Candi Sukuh ligt halverwege op de vulkaan en we moeten weer een sarong aan om hem te bezoeken. De hindoe-tempel is gewijd aan vruchtbaarheid en seksualiteit. De lingam, de fallus van Shiva, is verdwenen maar er zijn nog genoeg beelden die voor zich spreken.

We beginnen aan een pittige wandeling van een paar uur, met enkele flinke klimmetjes en genieten van weidse vergezichten, bebouwde akkers en vriendelijke mensen die werken op het veld. Sommigen met de bekende Chinese, kegelvormige hoed op het hoofd. Wat een vruchtbare grond is dit toch. Naast rijst verbouwt men tarwe, kolen, bonen en aardbeien. Een vrouw wast wortelen, zij

staat er met haar voeten op te trappelen in de goot naast de weg. Zij geeft er een weg aan Maria die dolblij is met haar vieruurtje.

Maandag 12 oktober: Tawangmangu - Malang.

Het afdalen van de berg levert al even spectaculaire vergezichten op als de beklimming gisteren. Langs de weg groeit de bamboe wel tot 30 meter hoog. De benzine voor de talloze brommers wordt verkocht in armzalige verkoopstalletjes en zit in oude glazen flessen van een liter. Onze bus moest één keer noodgedwongen een paar van deze flesjes diesel tanken omdat die niet te krijgen was aan de grote stations.

Na een lange dag rijden bereiken we Malang, een stad met mooie, brede lanen en koloniale huizen, gebouwd door rijke Nederlanders. We wandelen door de straten en bezoeken een bekend etablissement, de Toko Oen, nalatenschap van de Nederlandse overheersing. Rode letters op witte achtergrond prijken op een reuzegroot spandoek: "Toko Oen, die sinds 1930 aan de gasten gezelligheid geeft".

Enny's Guest House is een warm nest waar een Nederlandse oma de touwtjes in handen heeft. Je kan haar geen groter plezier doen dan haar wat tijdschriften van thuis of medicatie met paracetamol te geven. De TV staat op Eén en het is er oergezellig. En het buffet smaakt weerom fantastisch.

Dinsdag 13 oktober: Malang - Bromo.

De moskee ligt niet veraf. Dus ik ben om vier uur wakker. Als het gezang stopt val ik terug in slaap, maar na een kwartiertje schalt het opnieuw door de nacht. Alsof hij lijkt te zeggen: slaapt iedereen al terug? Fijn zo. Hier ben ik weer! Dan hoor ik liever het nachtelijke gekwaak van de gekko's. Ik weet immers dat deze lieverds koplopers zijn in het verdelgen van massa's insecten in deze tropische gebieden.

We staan in de laadbak van een open jeep en rijden naar de Bromo, de bekendste vulkaan van Java en één van de actiefste ter wereld. In 2004 nog was er een plotse uitbarsting waarbij twee toeristen het leven lieten. Hij ligt opzienbarend in een kilometers grote caldera van een veel oudere vulkaan, een zandwoestijn waarin drie vulkaankegels oprijzen, waaronder de chronisch rokende Bromo himself. We dalen af langs de rand van de immense caldera en doen een mooie wandeling door een zee van zwart zand en bereiken de voet van de vulkaan. Eerst klimmen we over een paadje naar het begin van een lange trap die ons tot de rand van de krater brengt. En wat ik daar zie heb ik nooit gezien. Once in a lifetime. De krater is een walmend hellegat dat geel ziet van de zwavel op zijn rand. De rook slaat in ons gezicht en is minder aangenaam: een combinatie van de stank van rotte eieren (waterstofsulfide) en het giftige gas dat je ogen en longen irriteert (zwaveldioxide). Er klinkt een angstaanjagend, diep gebrom uit de diepten van de onderwereld. Hier voel je de dreiging van het hete magma, de onvermijdelijke eruptie die elk moment kan uitbreken. Ik kan er niet genoeg van krijgen maar de prikkelende gassen jagen me onverbiddelijk weer naar beneden.

Hotel Lava View ligt op de rand van de immense caldera en ziet uit op de zandwoestijn en de immer rokende Bromo. Na de prachtige zonsondergang wordt het heel wat frisser. Je voelt dat we hier op meer dan 2000 meter hoogte zitten. In de hotelkamer is er weer die pijl op het plafond die de richting van Mekka aanwijst.

Het Antwerpse dialect van Maria is niet altijd even verstaanbaar voor onze Nederlandse vrienden en is dikwijls de aanleiding tot heel wat hilariteit. Omdat ze toch zo goed haar best doet heeft Patrick oranje handschoenen gekocht voor haar en zegt dat ze deze altijd moet bijhebben gedurende de rest van de reis.

Woensdag 14 oktober: Bromo - Kalibaru.

's Ochtends zien we beneden in de zandvlakte honderden jeeps staan en de mensen trekken in lange rijen de helling van de Bromo op. Dan hebben wij het beter gedaan. Wij zijn gisteren in de namiddag geweest en toen waren er maar enkele tientallen mensen die dezelfde tocht deden.

Met twee gammele busjes dalen we langs mooie vergezichten en haarspeldbochten de berg af. De grote bus staat op ons te wachten voor een lange tocht, verder naar het oosten. In heel Java zie je mannen langs de weg met emmertjes waarin ze geld inzamelen voor de bouw van een moskee, het herstellen van de weg of zelfs een begrafenis. In de haarspeldbochten staan mensen aan te wijzen of er al dan niet verkeer komt van de andere kant. Uiteraard in de hoop op een aalmoes van de meest vrijgeveige chauffeurs.

Kalibaru Cottages is een mooi hotel met luxezwembad en schitterende tuin.

Donderdag 15 oktober: Kalibaru - Ketapang.

We bezoeken een plantage, en wat voor een! Zo moet het Aards Paradijs er hebben uitgezien. Het is een jungle van kleuren met struiken en bomen kriskras door elkaar. Het toppunt van biologische landbouw. Twee vrouwen staan koffie te vergruizen terwijl ze Nederlandse liedjes zingen. Hier wordt veel geoogst: palmsuiker wordt dagelijks afgetapt door iemand die via de uitgehouwen treden in de stam van de boom naar boven klautert en de plastic bussen verplaatst waar het palmsap in druipt. Deze ontginning zorgt er wel voor dat er geen kokosnoten meer aangroeien. Het is de keuze tussen de suiker of de noot. Ook Norbert, onze gedreven bergbeklimmer, klautert even in de boom. De vrouw die ons rondleidt toont hoe kaneel van de bast van de kaneelboom geschraapt wordt. Ze opent de vrucht van een muskaatnoot en laat ons de rode foelie zien, de zaadmantel die rond de noot zit en een peperdure specerij is. We leren dat kruidnagels nog gesloten bloemetjes zijn die werden gedroogd en dat vanillestokje gedroogde, onrijpe peulvruchten zijn. Peper is een klimplant waarbij de peperbolletjes rond andere bomen slingeren. Gember is een wortelstok die hier en daar boven de aarde komt gluren. Een cacaoboom heeft bloemen die direct op de stam zitten. Hierdoor zitten ook de grote, meloenachtige vruchten direct tegen de stam aan. Binnenin zitten de bonen met de cacao. Rubber wordt afgetapt door in de bast van de rubberboom te snijden. We zien de koffieplant en we zien ook de civetkat die hier wordt gekweekt voor de productie van de befaamde en zeer zeldzame, dus dure, civetkoffie. Het dier eet de koffiebes, het vruchtvlees wordt verteerd maar de pit, de koffieboon passeert ongeschonden het darmkanaal. Dat is nu juist de basis voor een lekker kopje Kopi Loewak. Een schilderachtig bruggetje brengt ons achteraan deze Hof Van Eden waar rijstterrassen zich uitstrekken in de brandende zon. Als afsluiter van dit bezoek worden we vergast op een dansvoorstelling van de kinderen die op deze plantage opgroeien. Het zijn weeskinderen die hier een veilig onderkomen vinden. Ze tonen ons hoe ze mooie kunstwerkjes vervaardigen door het vouwen van palmladeren en schenken die graag aan ons. Ze vouwen mooie bloemen en steken die in de haren van de vrouwen. De mannen krijgen een kroon op het hoofd.

En daar is eindelijk de zee. We zijn in het uiterste oosten van Java en zien vanop het strand Bali liggen. De zee-engte tussen beide eilanden is hier amper twee kilometer breed. Maar het water nodigt niet uit tot zwemmen. Het strand is vies en de zee bevuild. Gelukkig is er een leuk zwembad in hotel Ketapang Indah.

BALI

Vrijdag 16 oktober: Ketapang - Lovina.

We staan om 4.30u op en rijden twee uur met de jeep tot halverwege de flank van de Ijen, een actieve stratovulkaan van 2800 meter hoog. We hebben een klimtocht van meer dan 400 meter hoogteverschil voor de boeg maar het is niet heet, dat valt heel goed mee. Onderweg passeren we zwaveldragers, mannen die in de krater afdalen en in de rokende dampen die de vulkaan uitstoot zwavelbrokken uithakken. Die worden in twee manden, dikwijls samen goed voor zo'n 80 kg, op de schouders naar beneden gedragen! Voor een sigaret willen ze wel met de toerist op de foto. Naarmate we hoger klimmen is er steeds minder begroeiing. En daar is plots de rand van de krater. Tweehonderd meter beneden ons ligt een kratermeer met een doorsnede van driehonderd meter. Daarnaast is een gat waaruit permanent de giftige, stinkende en irriterende rook naar boven kringelt. Soms zie je het meer even niet meer liggen doordat alles dichtzit met die toxische mist. Als je fluit roep je de geesten ter hulp die de rook wegblazen en dan heb je weer dat adembenemende uitzicht. Dat adembenemend mag je gerust letterlijk nemen. In deze gassen kan je het niet lang uithouden.

De ferryboot brengt ons op zijn dooie gemak naar Bali. Het is snikheet op het dek maar de wind is zo aangenaam en het uitzicht zo mooi dat het er goed vertoeven is.

Een urenlange rit is onze eerste kennismaking met dit paradijselijke eiland. Indonesië is het land met de grootste moslimpopulatie ter wereld maar Bali is hindoeïstisch. Langs de weg zie je geen afzonderlijke huizen maar compounds, de gebouwen staan bij elkaar achter een muur en elke eenheid heeft een grote verzameling rijkelijk versierde tempels.

Bali Taman Resort is een wonderlijk mooi hotel aan het strand, enkele kilometers buiten Lovina. Dit stuk van de noordkust staat bekend om de vele dolfijnen in zee maar we hebben niet het geluk deze bijzondere dieren te zien.

Zaterdag 17 oktober: Lovina.

Patrick huurt een brommer en trekt het eiland rond. Debbie, Ingrid en ik doen een leuke strandwandeling naar Lovina. Het strand is een levendige bedoening: vissersboten, cafeetjes, stalletjes en vuil. Overal lopen kippen en liggen honden te slapen, we zien schattige varkentjes en treffen zelfs een kudde koeien aan op dat merkwaardige strand. Op een paar plaatsen gaan we de zee in. Doordat het overal zeer ondiep is, is het water wel 30 graden warm. Het lijkt alsof je in een heet bad stapt. Het is zalig zwemmen maar altijd is er het gevaar van scherpe stenen die je voeten duchtig kunnen verwonden. We lunchen lekker in een gezellig restaurantje en nemen de bemo terug naar het hotel. De bemo is hier het openbaar vervoer: een minibusje met banken langs de wanden dat je voor een habbekrats brengt waar je wenst.

Achter het hotel vertoeft een gemeenschap van lokalen die leven van het toerisme. Ze verkopen souvenirs en kleren, geven massages en doen je was. Daar profiteren we van. We hebben gisteren

ons was goed afgegeven en voor een prikje halen we hem op. De kleren zijn mooi gestreken en ruiken verbazingwekkend lekker. We laten ons er eens goed masseren, een uur lang voor amper 6 euro per persoon. 's Avonds houden de mannen van deze bijzonder gezellige groep een visbarbecue en we eten de lekkerste vissaté's, sommige wel heel erg pikant. Patrick heeft een grote vette vis meegebracht van zijn brommertocht en ook deze valt bij iedereen goed in de smaak. De mannen blijken ook een beetje te musiceren en al gauw zitten we met zijn allen rond een veel te warm kampvuur. Op dergelijke zwoele avonden is het echt niet nodig om een vuur aan te maken maar kom, de gezelligheid heeft ook zijn rechten, nietwaar? Na een paar nummertjes brengt iemand een djembé ten tonele en de cajón, een Peruaanse handtrommel, staat er werkloos bij. Ik profiteer ervan en vraag of ik de percussie mag versterken. Ik zet me op de cajón en vind het leuk samenspelen met deze jongens.

Zondag 18 oktober: Lovina - Ubud.

De lunch in Lovina, of was het de visbarbecue, spelen ingrid parten en ze blijft in bed. Ik doe een strandwandeling op mijn eentje. Ik ga de andere kant uit, weg van Lovina, en al gauw valt het me op dat het hier veel rustiger en properder is. Ik geef me over aan één van mijn geliefkoosde passies, met de voeten plenzend in het hete zeewater het strand afstappen. Ik kom geen westerlingen tegen, enkel Balinezen die me vriendelijk begroeten. De kinderen roepen 'hallo' en zwaaien met hun handje.

Het zijn kleine busjes die ons naar Ubud rijden. We gaan zo hoog de bergen in dat mijn oren klikken. Langs de kant van de weg zien we talloze apen, Balinese makaken. We bereiken Ulundanu Beratan, een immens hindoecomplex, schilderachtig gelegen aan het heilige Bratan Meer. We kopen een inkomticket en daarin wordt wat verderop een gaatje geknipt met een gewone, doordeweekse perforator. Tussen de hindoebeelden en tempels bevindt zich een boeddhistische stoepa. Als we na een uurtje terug aan de busjes komen staan deze weerom met draaiende motor op ons te wachten. Op deze hoogte is het helemaal niet zo heet, dus airco is overbodig, maar de motoren staan wel een uur te ronken. Zoals steeds en overal in dit land, waar zorg voor het milieu spijtig genoeg onbestaande is, een luxeprobleem van de rijke westerling.

Ubud is een toeristische stad met een overvloed aan restaurants, winkeltjes en hindoe-tempeltjes. We hebben een betoverend hotel, Nicks Hidden Cottages bestaat uit mooie huisjes die langs de helling van het dal naar de rivier liggen. Via trappen dalen we af naar een bruggetje en we gaan de andere kant van het mooie rivierdal naar boven om het bijzonder gezellige stadje te bereiken. We eten met de hele groep samen in een groot restaurant met een gamelanorkest.

Maandag 19 oktober: Ubud.

De straten van Ubud zijn geplaveid met grote tegels waarin allerlei boodschappen, tekeningen en namen zijn ingekrast. Bij de aanleg van deze straten kon men zo'n tegel kopen en zo werden de werken bekostigd. Overal in de straat, op godenbeelden en aan de inkom van de winkeltjes liggen offergaven. Kleine mandjes van palmladeren met daarin wierook, bloemen of voedsel, om de goden gunstig te stemmen. Buiten de stad gaan we over een smalle dijk en bereiken al snel de wijde rijstvelden. Een zwarte en een witte hond houden blijkbaar van een verzetje en lopen de hele weg mee. We hebben geluk want ergens op een veld is men rijst aan het oogsten. De stengels worden afgesneden en de bussels tegen de rand van een mand aangeklopt waarin de korrels vallen. Daarna

worden ze opgegooid in de wind om alle stof weg te blazen en ingepakt om weg te brengen naar de pelmachine. Midden in de velden woont een kunstschilder die zijn prachtige werkjes rondom zijn huisje heeft uitgestald. Patrick vindt een slangen huid in de struiken en ik koop onderweg een heerlijke kokosnoot om leeg te slurpen.

Met ons vieren lopen we de hoofdstraat van Ubud uit en komen in Monkey Forest, een uitgestrekt stuk jungle met een gemeenschap van 200 makaken. De apen zijn toeristen gewend en de kleinsten gaan zelfs op je hoofd zitten als je je arm uitstrekt. De oudere mannetjes zijn gevaarlijker. Patrick heeft een boek met een aap op de cover, De Spirituele Aap. Hij wil een foto van 'dier met boek'. Maar de eerste die we tegengekomen ziet er nogal kwaadaardig uit, hij legt een hand op het boek en blaast venijnig als Patrick het probeert terug te pakken. Er is een koekje nodig om het dier weg te lokken. Je moet goed op je spullen letten want die harige boefjes zijn in staat in je broekzak te graaien als ze daar voedsel vermoeden. Ze trekken aan je uitgestoken vinger en proberen mijn balpen uit mijn handen te trekken. Maar ze zijn zo leuk om bezig te zien. Vooral die spelende groep in het riviertje. Het verbaast me vast te stellen wat een goede onderwaterzwemmers ze zijn.

Bij het diner genieten Debbie, Ingrid, Patrick en ik van heerlijke livemuziek, een goede gitarist met prachtige stem die de beste covers speelt.

Dinsdag 20 oktober: Ubud.

De Gunung Anung is een van de actiefste vulkanen op Bali. Twee vulkaanpieken liggen in een oude krater van wel 14 kilometer doorsnede. De oorspronkelijke vulkaan was vermoedelijk wel 6000 meter hoog. Van op de rand van deze oude caldera is het uitzicht op het grote meer, geflankeerd door de beide vuurbergen, ronduit spectaculair. Wij gaan met zijn allen van zijn helling naar beneden fietsen. Een fietstocht enkel bergafwaarts. Laat maar gaan, je ogen de kost geven en af en toe wat bijsturen. Wat een luxe. Maria vraagt of iedereen zijn handschoenen bij heeft. Ze showt parmantig het fel oranje paar dat ze een week geleden van Patrick kreeg.

Onderweg stoppen we in een dorpje en brengen een bezoek aan een compound. Verschillende generaties leven bij elkaar in een omheind terrein met verscheidene gebouwtjes en uiteraard de overal aanwezige hindoetempeltjes. Er is een speciale plaats voor oma en opa, zij slapen in het mooiste, afgesloten gebouw. Er zijn open paviljoenen voor samenkomsten en feesten. Er is een armzalige keuken waar de vrouwen 's morgens wat rijst met groenten bereiden waarna het voedsel de hele dag in geweven manden wacht op iemand die honger heeft. Men eet niet samen. Wie honger heeft gaat naar de keuken en eet wat hij daar aantreft. Achteraan komen we in een uitgestrekt bamboebos. De bamboe wordt geëxploiteerd door de familie. De stengels van meer dan 10 meter lang worden op dezelfde lengte gesneden en worden verkocht voor gebruik in de bouwindustrie. Ze worden gebruikt voor muren en daken, als waterleiding en in de stellingbouw. De bladeren worden gebruikt voor het maken van bedden, matten en eetschalen. We leren heel wat over de gebruiken en levenswijze van deze hindoes. Het kastensysteem, zoals we dat kennen in Indië, is ook hier van doorslaggevend belang. De maatschappij is onderverdeeld in vier klassen: de opperkaste is die van de Brahmanen, de priesters en geleerden. De laagste rang is die van de Wayan. Zowat iedereen op Bali heeft dan ook de term Wayan in zijn naam. Men vertelt ons dat de placenta bij de geboorte in een kokosnoot wordt begraven en dat op jonge leeftijd de zes voorste boventanden worden bijgevijld om ze allemaal op gelijke lengte te brengen. Een kind is onrein en mag de eerste drie maanden van zijn leven niet met zijn voeten aan de grond komen. Ook een

ongestelde vrouw is onrein. Na ons bezoek zullen deze brave Balinezen zich ritueel moeten wassen omdat ze in contact zijn gekomen met ons.

We fietsen langs rijstvelden en zien de rijst in al zijn stadia, van baby tot volwassen en oogstrijp. Toch gemakkelijk voor de landbouw als er geen seizoenen zijn. Je kan op elk moment van het jaar een rijstveldje aanplanten.

We stoppen bij de meest omvangrijke ficus die ik ooit gezien heb. De boom is 500 jaar oud en heeft lange afhangende luchtwortels die een meter boven de grond worden afgesneden zodat ze de bejaarde kolos niet zouden wurgen. De stam is eigenlijk een gevlochten kluwen van meerdere stammen. Er is in al die jaren een opening ontstaan waarin twee mensen gemakkelijk kunnen plaatsnemen.

In de namiddag slenteren Ingrid en ik door Ubud en we stuiten op een hindoeifestival bij het koninklijk paleis. Honderden mensen in hun mooiste kleren maken zich klaar voor de optocht en bijbehorende ceremonieën. Ik mag het paleis niet betreden omdat ik niet de juiste traditionele kledij draag, maar door de spijlen van het hek kan ik een gemaskerde verteller met veelkleurig gewaad zien declameren. Op de grond zit zijn gehoor: een kleurrijke groep van jongens in sarong en mooi opgemaakte meisjes.

's Avonds eten we op een gezellig terrasje en warempel, er vallen enkele regendruppeltjes.

LOMBOK

Woensdag 21 oktober: Ubud - Senggigi.

Met de snelle ferry scheuren we met een duizelingwekkende snelheid naar het volgende eiland, Lombok. Door de hoge golven maakt de boot harde klappen op het water en vele passagiers worden zeeziek tijdens de anderhalf uur durende vaartocht.

Een wondermooie rit voert ons langs paradijselijke bounty-stranden met kokospalmen maar toont ons ook dat Lombok een stuk armoediger is dan Bali. Goederenvervoer gebeurt hier eerder met paard en kar dan met de auto of camionnette. We horen opnieuw de zang van de moskee. Het schooluniform van de meisjes reikt tot op de grond, met lange mouwen en sluier. Maar van de volwassen vrouwen draagt slechts een minderheid een hoofddoek. De katten die hier rondlopen hebben een opvallend kenmerk: hun staart is kort en eindigt op een stompe knobbel.

De busrit is tergend traag. De motor is niet krachtig genoeg en we kruipen de hellingen op. Senggigi is een toeristenstadje aan de oostkust. Het strand ligt bezaaid met oud koraal. De kilo's liggen voor het grijpen maar het is absoluut verboden ook maar het kleinste koraaltje in je bagage te hebben, en dat is maar goed ook. Het zeewater is zeker 30 graden warm. Heerlijk! Maar onder het wateroppervlak, tot vlak tegen strand groeit het levende koraal en dat is best gevaarlijk om voeten en knieën te kwetsen.

In hotel Puri Bunga is het heerlijk verpozen aan het grote zwembad.

Donderdag 22 oktober: Senggigi.

We gaan opnieuw fietsen, maar deze keer is het iets pittiger: in plaats van alleen maar bergaf gaat het nu naar beneden én naar boven. We stoppen bij een plaatselijke markt en genieten van het zien van de aloude gebruiken en kleurrijke verkoopstalletjes. In een dorpje treffen we een traditioneel Lombokhuis aan. Het is 400 jaar oud. Het is een degelijke woonst van steen en zwaar hout. Binnen is het donker en bijgevolg lekker koel. De oude, vroegere moskee van het dorp is een tentvormig bouwseltje van riet.

In de namiddag trekken Ingrid, Patrick en ik naar het strand met onze snorkels. We zwemmen in het warme ondiepe water en zien gekleurde koralen en vissen. Ik meen zelfs een gestreepte zeeslang waar te nemen op de bodem. Ik acht het beter hem niet uit te dagen, ik wil geen beet van zijn vervaarlijke giftanden. Er staat een sterke stroming en op korte tijd zijn we meer dan 50 meter afgedreven.

Vrijdag 23 oktober: Senggigi - Tetebatu.

In Lombok ligt een van de grootste actieve vulkanen van Indonesië, de Rinjani. Vannacht zullen we slapen op de wand van deze reus maar daarvoor moeten we een lange rit met de bus uitzitten. Gelukkig zijn er een paar interessante stops onderweg.

Allereerst is er het paleis Taman Narmada, in de 18^e eeuw gebouwd door een koning uit Bali. Die hield ervan de Rinjani te beklimmen en het paleis is dan ook een afspiegeling van deze vulkaan. De hoofdtempel rijst ten hemel gelijk een berg en het zwembad staat symbool voor het kratermeer. Over het meer is een kabelbaan gespannen en Mathijs doet een ritje naar beneden hangend in een harnas. In het zwembad heeft de beroemde Nederlandse politica en zwemkampioene Erica Terpstra nog leren zwemmen. Een tempeltje met heilig bronwater is aan herstelling toe en daarvoor moeten rotsblokken naar beneden gedragen worden. Het zijn arme, tengere vrouwtjes die deze loodzware taak op zich nemen.

Elk dorp heeft zijn specialiteit hier op Lombok. In een pottenbakkersdorp zit een oud vrouwtje op haar hurken en draait met haar voet een schijf rond op de grond. Een dikke kleiklomp verandert in enkele minuutjes in een mooie, glanzende, ronde kruik. De potten worden, na het drogen in de zon, gebakken in opgestapeld stro dat aangestoken wordt onder een afdakje.

Het dorp Pringgasella is gespecialiseerd in weverij. De vrouwen zitten op de grond met een klein en simpel weefgetouw op hun schoot. Wandelend door het dorp hoor je het kloppen van de inslag overal. De kinderen zijn gefascineerd door die rare westerlingen. Ze vinden het spannend om langs ons te lopen maar durven toch ook niet te dicht te komen. We dineren bij the John Fawcette Foundation, een liefdadigheidsinstelling die tafelkleden en sjaals verkoopt en met de opbrengst een rijdende oogkliniek financiert.

In een ander dorpje maakt men manden en kunstwerkjes van bamboe. Een paar vrouwen tonen ons hoe mooi en snel ze dat kunnen, er komen steeds meer vrouwen bij. Iedereen is hier erg vriendelijk en lief. Een vrouw weeft een ringetje van enkele bamboesprietten en geeft het aan mij. Als ik er iets voor wil betalen wijst ze dat resoluut af. "It's just a gift."

Green Orry Inn is een eenvoudig hotel en ligt in een wondermooi landschap. We kijken uit op de machtige Rinjani en als het donker wordt zien we vuur op de helling. Navraag leert ons dat dit niets te maken heeft met kokende lava maar dat men soms delen afbrandt voor de landbouw. Wat we op dit moment nog niet weten: een week later zal de vulkaan uitbarsten en het luchtverkeer boven Bali en Lombok een paar dagen lam leggen door de rook die hij zal uitbraken.

GILI MENO

Zaterdag 24 oktober: Tetebatu - Gili Meno.

We doen een lange ochtendwandeling langs de mooie flanken van de Rinjani. Extreem luid krekelgetjirp begeleidt onze klim op de berg. We zien opnieuw de rijst in al zijn stadia. Babyplantjes staan dicht op elkaar en worden later opnieuw uitgeplant in het grote veld. Er is ook eersteklas rijst die er vijf maanden over doet voor hij oogstrijp is. In een hangar staat een oude, nog gebruikte maar op dit moment stilliggende rijstpelmachine. Maar wat verderop in een dorpje komen we ook een rijdende pelmachine tegen. Trage karretjes met stationair draaiende motor hobbelen door de straatjes. Een mooie afdaling langs een steile kloof brengt ons bij een schitterende waterval. Terug boven zien we een tiental mensen die les krijgen in het verbouwen van cacao. De overheid voert een politiek die deze teelt aanmoedigt.

Maar dan wordt het tijd voor de laatste etappe van ons avontuur. Een van de typische vlerkboten brengt ons naar Gili Meno, een van de drie kleine eilandjes ten noordwesten van Lombok. De aankomst verloopt moeizaam omdat de stuurman zijn boot probeert op het strand te leggen. Hij roert met zijn buitenboordmotor in de zee alsof hij soep aan het mixen is. Dat hij daarmee kostbaar koraal aan het vernietigen is zal hem worst wezen.

Zondag 25 oktober: Gili Meno.

Op Gili Meno waan je je in de hemel. Het eiland is twee kilometer lang en vijfhonderd meter breed, omzoomd met witte zandstranden die ook weer bezaaid liggen met dood koraal. Als je logeert in Bungalows Kontiki kan je ontbijten op het strand. Heerlijk toch!

In de voormiddag gaan we wat snorkelen vlakbij het hotel. Ook hier weer groeien de koralen tot tegen het strand. Het is moeilijk in zee te gaan zonder je te kwetsen. Maar eenmaal wat dieper genieten we toch van die mooie kalkskeletten en de kleurige visjes die er rond dansen.

's Middags wandelen Ingrid en ik helemaal rond het eiland via het strand. Ook dit is weer een levenservaring. Ik ben nog nooit in mijn leven helemaal rond een eiland gewandeld. Maar het is bloedheet en geregeld moeten we de schaduw opzoeken. We genieten van een drankje in een van de vele hutjes langs het strand waar het zo lekker relaxen is. Aan de westkant bevindt zich een zoutmeertje, of beter, wat er nog van overschiet op het einde van dit lange, droge seizoen. Twee katten, met de ondertussen bekende korte staart, dagen mekaar uit in een sexspelletje

Maandag 26 oktober: Gili Meno.

De Rode Zee staat bekend als dé wereldtopper voor duikers en liefhebbers van die prachtige onderzeese wereld. Maar wat we vandaag zullen meemaken komt heel dicht in de buurt. We varen met zijn allen de zee in en duiken een eerste keer in het warme water op een plaats waar veel

zeeschildpadden leven. Het is even zoeken maar uiteindelijk zie ik enkele meters onder mij, dankzij Raymond, op de bodem een mooi exemplaar kruipen. Een tweede duik brengt ons bij een scheepswrak, een oud tankschip dat op drie meter diepte ligt. Hier zijn al heel wat meer koralen te bewonderen. Voor de laatste duik vaart de boot helemaal rond Gili Meno tot nabij het buureiland Gili Trawangan. Het is alsof we in een tropisch aquarium zwemmen. De mooiste taferelen spelen zich af voor onze ogen: groene, rode en gele koralen groeien hier als bergen, de vissen hebben de wildste kleuren. Het is alsof ik weer in de Rode Zee drijf. Dit schouwspel zou ik uren kunnen ondergaan.

Maar helaas, het einde is nabij. Gelukkig is het nog één keer feest. De barbecue op het strand maakt van die laatste, zwoele avond een zalig moment. Die fantastische Karin, die deze reis zo vlot liet verlopen heeft een flinke tip verdiend. We hebben een collecte gehouden en Margriet houdt een mooie speech bij het overhandigen. Maar die goede Karin heeft van haar kant voor ieder van ons een kleinigheid gekocht. Het buffet is weer overheerlijk en de Bintang smaakt best .

Dinsdag 27 oktober: Gili Meno- Jakarta.

Een ontroerend beeld: als het vliegtuig opstijgt van de luchthaven van Lombok staan drie medewerkers van Garuda Indonesië, het vertrekkende vliegtuig uit te zwaaien. We maken een tussenstop van meer dan acht uur op de luchthaven van Jakarta en hebben recht op verblijf in een luxelounge. Maar het reglement is pas gewijzigd. Dit geldt enkel nog voor een lange tussenstop tussen internationale vluchten, en wij komen van Lombok. Een telefoontje van Esther naar Sawadee brengt de oplossing. Zij betalen de lounge. Wim is zo goed het geld voor te schieten en al gauw zitten we in dat comfortabel salon met lekkernijen en drankjes. De uren vliegen voorbij.

Woensdag 28 oktober: Jakarta - Amsterdam.

In de lage landen bij de zee is de winter gelukkig nog veraf. Het is 15 graden en de zon schijnt. Gedaan met de tropische temperaturen, de palmbomen en de ruisende zee. Er staat nog een lange winter voor de deur ...

Rudy Hertsens